

De aanleg van zilte natuur rondom hun boerderij bracht de Haagse eigenaren op het idee om een extra stuk grond bij hun erf te kopen. Tuin- en landschapsarchitectenbureau Bosch Slabbers kreeg de opdracht er een eenheid van te maken.

Tekst Miranda Vrolijk / Beeld Rens Kromhout

De Marilandica-populieren langs de Schelphoekseweg vond Bosch Slabbers belangrijk voor de inbedding van het boeren erf. „Ze hebben een heel markante vorm maar worden niet meer gekweekt.“ Toen Staatsbosbeheer ze wilde vervangen door de gemakkelijker te onderhouden zwarte populieren, heeft het bureau zich hard gemaakt om de bomen te behouden.

Een rij *Fraxinus excelsior* met een haag van *Acer campestre* markeert de vroegere erfgrans. De brede trap geeft toegang tot de nieuw aangeplante boomgaard. In de boomgaard zijn vloeiende lijnen aangebracht die aansluiten bij de natuurlijke omgeving.

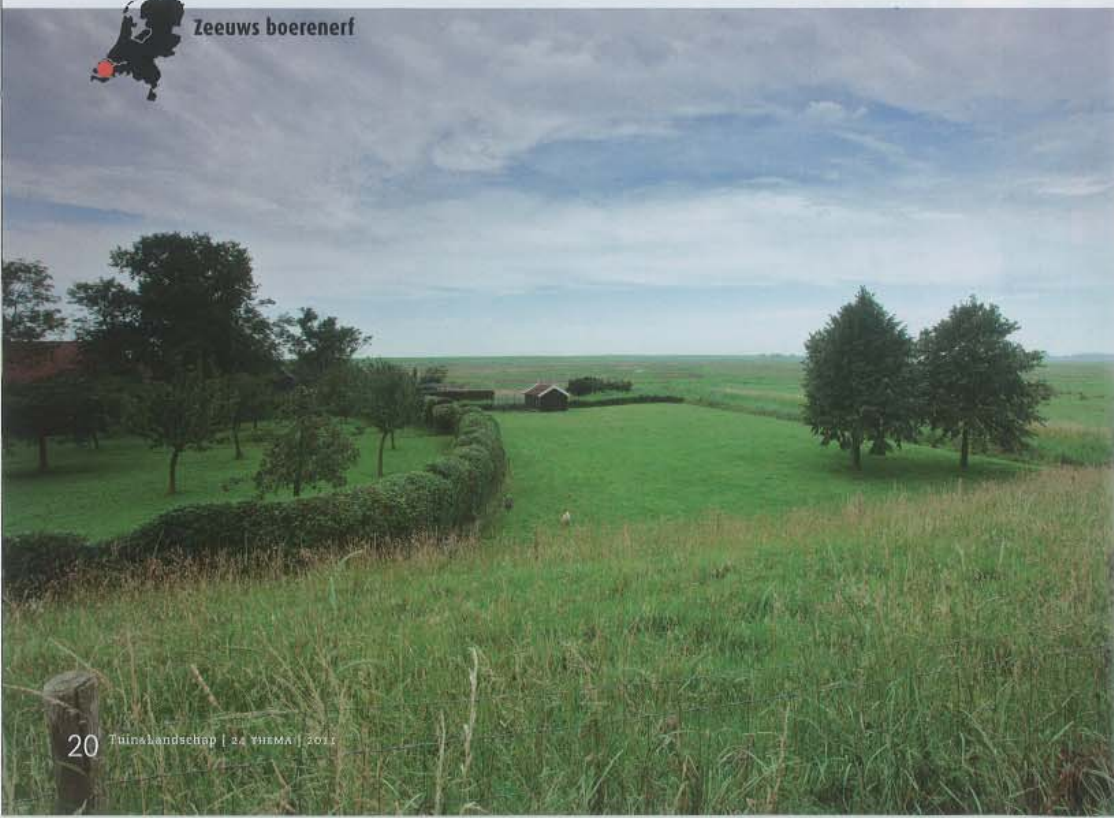

Bij de entree van de uit 1792 stammende boerderij staan twee enorme kastanjes, karakteristiek voor het Zeeuwse erf. Rechts ligt de zoetwaterput met het kenmerkende groot hoefblad.

Schakel tussen oud erf en zilte natuur

Zeeuws boeren erf

Een zomerse onweersbui heeft het boeren erf langs de Schelphoekseweg in het Zeeuwse Poortvliet doordrenkt. Het is er nat, warm en stil. Geen geras van auto's of ander stedelijk geluid, maar evenmin gebrom van landbouwvoertuigen. Wel is het gekwetter van weidevogels en het gekwaak van kikkers alom aanwezig. Het is bijna niet voor te stellen dat hier nog niet eens zo lang geleden suikerbieten werden geteeld. Nu strekt de natuur zich uit zover het oog reikt.

Boerderij Schelphoek wordt sinds 1993 bewoond door Haagse stedelingen. Hun woning en erf liggen ingeklemd tussen de Oosterschelde enerzijds en anderzijds de zilte plasdrasnatuur die in de Scherpenissepolder is aangelegd. Dit laatste is onderdeel van Plan Tureluur, het natuurontwikkelingsplan rondom de Oosterschelde om het verlies aan natuur te compenseren, veroorzaakt door de bouw van de Oosterscheldedekering.

In 2000 kocht Staatsbosbeheer de landbouwgronden rondom de boerderij op. Voor de ontwikkeling van de natte natuur werd de grondwaterstand in het gebied verhoogd. Daar hadden de eigenaren van de boerderij echter weinig behoefte aan. Zij kochten er daarom ook een stuk grond bij en lieten rondom het hele perceel een ringsloot aanleggen.

Voor de inrichting van het nieuw aangekochte perceel riepen de eigenaren de hulp in van tuin- en landschapsarchitectenbureau Bosch Slabbers. „We wilden de eenheid bewaren; het nieuwe gedeelte moest er niet aangeplakt worden“, legt de heer des huizes uit. Ont-

werper Reineke Wolff ging destijds – nu ruim tien jaar geleden – met de opdracht aan de slag. Zij is inmiddels overleden; daarom doet Jan Willem Bosch namens het bureau het woord.

Twee keer ingegrepen

Het was de tweede keer dat er een ingreep plaatsvond op het Zeeuwse erf. In 1994 liet het Haagse echtpaar Piet Oudolf uit Hummelo aan de zuidzijde van de boerderij een intensieve siertuin inrichten van hagen en vaste planten. Daarachter ligt een meer extensief gedeelte van gazon en forse, solitaire bomen. Verder bestond het reeds aanwezige erf uit een boomgaard links van de toegangsweg, een moestuin en een grote, eeuwenoude zoetwaterput. De boerderij ligt op een kreekkrans en de waterpartij is voor het vee gegraven.

De nieuw aangekochte hectaren liggen als een L-vorm om het reeds bestaande erf heen. Dit gedeelte fungeert nu als schakel tussen het oude erf en de nieuwe natuur. Om een vloeiende overgang te bewerkstelligen heeft Wolff de tegenstelling 'intensief-extensief' doorgetrokken. Ingeklemd tussen de zoetwaterput en de boerderij is daarom een 'intensieve' hoogstamboomgaard aangeplant met daarin een combinatie van bijzondere en gangbare appelsoorten (onder meer lemoenappel, peterselieappel en Cox-appel), peren, kersen en moerbeibomen.

Grenzend aan de boomgaard bevindt zich het meer extensieve buitenste gedeelte van het erf: een grasweide waar

Bosch Slabbers tuin- en landschapsarchitecten

Vestigingsplaatsen Middelburg, Den Haag en Arnhem
 Aantal medewerkers 22
 Werkgebied Nationaal en internationaal
 Type opdrachten Opdrachten van particulieren, rijksoverheid, provincies, gemeenten en instellingen. Opdrachten op landelijk en stedelijk niveau. Van de ontwikkeling van nieuwe landgoederen tot onderzoekstudies op het gebied van klimaatverandering en energievoorziening

Aanleg boeren erf Paul Gasteleijn Hoveniers, Barendrecht

Jan Willem Bosch

Sinds 1993 wordt de Zeeuwse boerderij bewoont door Haagse stedelingen. Zij hebben de hoeve nagenoeg volledig intact gelaten.

Een bruggetje over de reeds bestaande sloot verbindt de grasweide met de notenboomgaard. De watergang vormt samen met de rij *Fraxinus excelsior* de vroegere erfgrens. Het riet wordt regelmatig rigoureus weggehaald omdat de sloot anders binnen een jaar verlandt.

In de bestaande gemengde boomsingel rondom het erf zijn verschillende doorkijkjes gemaakt om zo contact met het omringende natuurgebied te maken.

Langs de grens van de notenboomgaard staat een muur die afkomstig is van een oude schuur die is afgebroken. Daarachter ligt de siertuin die Piet Oudolf heeft ontworpen. Rechts langs de nieuw gegraven ringsloot zijn knotwilgen aangeplant als omlijsting van het boerenerf. (Extra foto's van onder meer de door Piet Oudolf ontworpen siertuin vindt u op www.tuinenlandschap.nl)

kippen en schapen kunnen scharrelen. Op een groepje linden na, dat de erfgrens markeert, is dit gedeelte open gelaten. Wolff heeft dit gedaan om zo afstand te scheppen tussen het erf en de natuur.

Zichtlijn

Een zichtlijn die begint aan de overkant van de vijver en bij helder weer uitzicht biedt op de kerktoeren van Sint-Maartensdijk, verbindt de verschillende erfdelen met elkaar. Een karrenspoor van kantkeien aangebracht in de boomgaard en de grasweide versterkt deze lijn. Hoveniersbedrijf Paul Casteleijn uit Barendrecht heeft het nieuw aangekochte gedeelte ingericht. Dit gebeurde bij mistig weer. Nadat het was opgeklaard, bleek de toren van Sint-Maartensdijk zich niet in het midden van de lijn te bevinden. „Hij wilde de hele boel weer op de schop nemen; dat ging ons te ver, maar het kenmerkt zijn nauwkeurigheid”, zegt de eigenares.

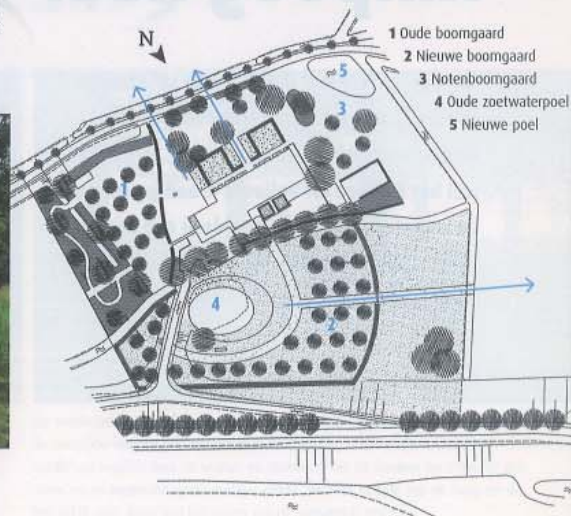
Tussen de grasweide en de siertuin is een tweede nieuwe boomgaard aangelegd. In deze groeien noten: „die horen bij een boerenerf”, aldus de eigenaar. Omdat dit vroeger landbouwgrond was, zit hier nog veel mest in de grond; het hooiland wordt daarom voortdurend gemaaid om de mest eruit te trekken. Volgens de eigenaar een proces van jaren „maar met als voordeel dat het er in het voorjaar met een weelde aan wilde bloemen ongelofelijk mooi uitziet.” In dit gedeelte is een tweede zoetwaterpoel gegraven vooral vanwege het natuurschoon dat het water aantrekt. Het geheel wordt omzoomd door een graspad met knotwilgen.

Over de bestaande zoetwatervijver is een zichtlijn gemaakt door de nieuwe boomgaard richting het hek; bij helder weer is de toren van Sint-Maartensdijk te zien. Het stenen 'karrenspoor' van kantkeien – een materiaal dat in Zeeland veel wordt gebruikt - loopt achter het hek door tot aan het einde van het erf.

In de uiterste zuidwestelijke hoek, grenzend aan de notenboomgaard, is een tweede zoetwaterput gegraven vooral vanwege de rijke natuur die het water aantrekt.

- 1 Oude boomgaard
- 2 Nieuwe boomgaard
- 3 Notenboomgaard
- 4 Oude zoetwaterpoel
- 5 Nieuwe poel